

Аналіз зовнішньоторговельних відносин України і Китайської Народної Республіки

Глуценко Я.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Сторчак В.М.

бакалавр
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Стаття присвячена аналізу зовнішньоторговельних відносин України і Китайської Народної Республіки. На підставі статистичних даних проведено порівняльний аналіз ВВП двох країн, визначено динаміку і структуру експорту та імпорту. Розраховано індекси відносних порівняльних переваг України і КНР. Виявлено основні тенденції зовнішньоторговельних відносин, проблеми та перспективи їх подальшого розвитку.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, сальдо торгового балансу, індекс відносних порівняльних переваг/

Глуценко Я.И., Сторчак В.М. АНАЛИЗ ВНЕШНЕТОРГОВЫХ СВЯЗЕЙ УКРАИНЫ И КИТАЯ

Статья посвящена анализу внешнеторговых отношений Украины и Китайской Народной Республики. На основании статистических данных проведен сравнительный анализ ВВП двух стран, определены динамика и структура экспорта и импорта. Рассчитаны индексы относительных сравнительных преимуществ Украины и КНР. Выявлены основные тенденции внешнеторговых отношений, проблемы и перспективы дальнейшего их развития.

Ключевые слова: экспорт, импорт, внешнеторговый оборот, сальдо торгового баланса, индекс относительных сравнительных преимуществ/

Glushchenko Ya.I., Storchak V.M. ANALYSIS OF FOREIGN TRADE RELATIONS OF UKRAINE AND CHINA

The article is devoted to analysis of foreign trade of Ukraine and People's Republic of China. Comparative analysis of the GDP of the two countries is carried out, the dynamics and structure of exports and imports are determined on the basis of statistical data. The indices of relative comparative advantages of Ukraine and China are calculated. The main tendencies of foreign trade, problems and prospects of their further development are revealed.

Keywords: export, import, value of foreign trade, trade balance, relative comparative advantage index.

Постановка проблеми. Однією з тенденцій сучасної економіки є посилення позицій країн Північно-Східної Азії (Китаю, Японії, Південної Кореї) в науково-технічній, економічній, фінансовій сферах. Враховуючи зазначені тенденції міжнародна економічна політика України повинна бути націлена на побудування взаємовигідних відносин з азійськими державами.

Безумовно одним з основних гравців серед країн Північно-Східної Азії є Китайська Народна Республіка. Темпи зростання економіки протягом останніх десятиріч дозволили Китаю обійти за економічними показниками розвинені країни світу і зайняти друге місце після США. Для України Китай був і залишається вигідним зовнішньоторговельним партнером.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємовідносин України і Китаю розглядалися у роботах українських вчених Л.В. Власенко, К.А. Кононенка, А.З. Гончарука, С.А. Кошового, В.М. Левківського, В.В. Левківського, У.Я. Харіної та інших [1; 2, с. 6-19; 3; 4]. Але враховуючи стратегічну значущість Китаю, як торговельного партнера України, активізацію взаємодії наших країн у військово-технічній, транспортно-логістичній сфері в останні роки, стан та тенденції зовнішньоторговельних відносин потребують подальшого дослідження.

Ціль статті проаналізувати стан зовнішньоторговельних відносин України та Китаю, визначити основні тенденції, проблеми та перспективи їх розвитку.

Виклад основного матеріалу. Законодавчої базою торговельних взаємовідносин України і Китаю є Угоди між Урядом України і Урядом Китайської Народної Республіки «Про торговельно-економічне співробітництво» від 08.08.1992 р., «Про науково-технічне співробітництво» від 27.04.1992 р., «Про заохочення та взаємний захист інвестицій» від 30.05.1993 р., «Про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно» від 18.10.1996 р., Програма розвитку відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР на 2014-2018 рр. та ін. Можна констатувати, що між двома країнами сформовано законодавче підґрунтя для побудовання і розвитку ефективних зовнішньоторговельних взаємовідносин.

Проведемо порівняльний аналіз ВВП в поточних цінах і ВВП на душу населення України та КНР за 2012-2017 рр. (табл. 1).

Проведені розрахунки з 2012 по 2017 р. показали стійку тенденцію перевищення ВВП Китаю. Якщо у 2012 р. коефіцієнт перевищення дорівнював 47,5, то у 2013 р. – 53,1. Ситуація погіршується з 2014 р., тобто з моменту ускладнення соціально-економічного стану в Україні, коефіцієнт порівняння ВВП зріс до 76,8 у 2014 р., 82,9 у 2015 р., 82,4 у 2016 р., і 81 у 2017 р.

Щодо результатів співставлення ВВП на душу населення, то розрив значно менший. У 2012 р. ВВП на душу населення в Китаї у порівнянні з Україною вище в 1,6 рази, у

2013 р. – у 1,8. Починаючи з 2014 р. значення коефіцієнту збільшується і ВВП на душу населення в Китаї у порівнянні з Україною починає перевищувати у два рази. Найгірші значення у 2015 і 2016 рр., ВВП на душу населення в Україні майже у тричі нижчий ніж в Китаї.

Відповідно до даних Державної служби статистики України в географічній структурі зовнішньоторговельного обороту протягом 2001-2016 рр. частка КНР складала в середньому 4,69% (3,08% загального обсягу експорту і 6,04% загального обсягу імпорту) (табл. 2).

Розрахунок базисних темпів змін експорту України в КНР за 2001-2017 рр. показав, що за виключенням 2007 року обсяги експорту постійно зростали у порівнянні з 2001 роком. При чому, найбільші темпи зростання спостерігались у період з 2013 по 2015 роки. Щодо ланцюгових темпів змін, то аналізований період характеризується постійними коливаннями, як зростання, так і зниження обсягів експорту. Найбільше зростання експорту України в Китай спостерігалось в 2009 р. у порівнянні з 2008 р., в 2011 р. у порівнянні з 2010 р., і в 2013 р. у порівнянні з 2012 р. Щодо останніх років, то проведені розрахунки показують падіння обсягів експорту: в 2015 р. у порівнянні з 2014 р. експорт зменшився на 10,1%, в 2016 р. у порівнянні з 2015 р. – на 23,7%. У 2017 р. у порівнянні з 2016 р. спостерігається зростання обсягів експорту на 11,5%.

Таблиця 1

Динаміка ВВП України та Китаю за 2012-2017 рр.

ВВП в поточних цінах, млн. дол. США	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Китай	8 386,677	9 469,124	10 355,350	11 285,127	12 235,115	13 263,313
Україна	176,529	178,313	134,885	136,067	148,457	163,675
<i>коефіцієнт порівняння ВВП в поточних цінах Китаю та України</i>	47,5	53,1	76,8	82,9	82,4	81,0
ВВП на душу населення дол. США	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Китай	6 193,818	6 958,686	7 572,358	8 211,486	8 858,747	9 555,759
Україна	3 883,745	3 929,973	2 978,775	3 010,898	3 291,666	3 636,346
<i>Коефіцієнт порівняння ВВП на душу населення Китаю та України</i>	1,6	1,8	2,5	2,7	2,7	2,6

Примітка: для України у 2014-2017 рр. без урахування даних із Автономною Республікою Крим та м. Севастополь

Джерело: складено і розраховано авторами на основі даних [5]

Динаміка експорту та імпорту між Україною та КНР, 2001-2017 рр.

Рік/ показник	Експорт млрд. дол. США	Темп зміни базисний експорту (базис – 2001 р.), %	Темп зміни ланцюговий, %	Імпорт, млрд. дол. США	Темп зміни базисний експорту (базис – 2001 р.), %	Темп зміни ланцюговий, %
1	2	3	4	5	6	7
2001	0,48	-	-	0,2	-	-
2002	0,67	139,6	139,6	0,26	130,0	130,0
2003	1	208,3	149,3	0,52	260,0	200,0
2004	0,82	170,8	82,0	0,74	370,0	142,3
2005	0,71	147,9	86,6	1,81	905,0	244,6
2006	0,54	112,5	76,1	2,31	1155,0	127,6
2007	0,43	89,6	79,6	3,31	1655,0	143,3
2008	0,55	114,6	127,9	5,6	2800,0	169,2
2009	1,43	297,9	260,0	2,73	1365,0	48,8
2010	1,32	275,0	92,3	4,7	2350,0	172,2
2011	2,18	454,2	165,2	6,27	3135,0	133,4
2012	1,78	370,8	81,7	7,9	3950,0	126,0
2013	2,73	568,8	153,4	7,903	3951,5	100,0
2014	2,67	556,3	97,8	5,41	2705,0	68,5
2015	2,4	500,0	89,9	3,77	1885,0	69,7
2016	1,83	381,3	76,3	4,69	2345,0	124,4
2017	2,04	425,0	111,5	5,65	2825,0	120,5

Примітка: 2014-2017 рр. без урахування даних із Автономною Республікою Крим та м. Севастополь

Джерело: складено і розраховано авторами на основі даних [6, с. 28; 7, с. 30; 8, с. 29; 9, с. 27; 10, с. 30]

Аналіз базисних темпів змін імпорту України в Китай демонструє сталу тенденцію зростання, яка є більш, або менш інтенсивною, але все одно темп змін в разі перевищує аналогічний показник по експорту. Щодо ланцюгових темпів змін, то в окремі періоди можна побачити зменшення обсягів імпорту. Так, в 2009 р. Україна імпортувала з КНР менше на 51,2% у порівнянні з 2008 р., в 2014 р. у порівнянні з 2013 р. менше на 31,5%, у 2015 р. в 2015 р. у порівнянні з 2014 р. менше на 30,3%.

Розрахунок базисних і ланцюгових темпів змін зовнішньоторговельного обороту (ЗТО), коефіцієнту покриття експортом імпорту підтверджують зроблені вище висновки.

Базисний темп змін зовнішньоторговельного обороту України з КНР показує стійку тенденцію зростання. КНР є одним з найбільших торговельних партнерів України не лише серед країн Азії, але загалом у АТР.

В той же час потрібно відзначити уповільнення темпів зростання зовнішньоторговельного обороту в останні роки 2016 і 2017 рр. Щодо ланцюгових темпів змін ЗТО, то зниження спостерігалось в 2009 р. у порівнянні з 2008 р. на 32,2%, в 2014 р. у порівнянні

з 2013 р. на 24,0%, в 2015 р. у порівнянні з 2014 р. на 23,6%, і найбільше в 2016 р. у порівнянні з 2015 р. на 70,3%.

За аналізуємий період сальдо торговельного балансу України і КНР тільки з 2001 по 2004 рр. було позитивним, інші роки сальдо від'ємне. І найбільші значення від'ємного сальдо спостерігалось у 2012 р. – 6,12 млрд. дол. США і 2013 р. – 5,18 млрд. дол. США.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту перевищував одиницю з 2001 по 2004 рр., в інші роки значення коефіцієнту менше одиниці, при чому найнижче значення спостерігалось у 2008 р. Щодо тенденції останніх років, і в 2016, і в 2017 рр. сальдо зовнішньої торгівлі України з Китаєм від'ємне і дорівнює 2,86 млрд. дол. США і 3,61 млрд. дол. США, відповідно коефіцієнт покриття експортом імпорту менше одиниці 0,39 (2016 р.) і 0,36 (2017 р.).

Таким чином, аналіз динаміки основних показників двосторонньої торгівлі України з КНР (табл. 2, табл. 3) дозволяє відзначити тенденції як зростання, так і зниження обсягів експорту й імпорту, та переважання обсягів імпорту над експортом. Значення коефі-

Таблиця 3

Динаміка зовнішньоторговельного обороту, сальдо зовнішньої торгівлі та коефіцієнту покриття експорту імпорту між Україною та КНР, 2001-2017 рр.

Рік/ показник	ЗТО, млрд. дол. США	Темп зміни ЗТО базисний (базис – 2001 р.), %	Темп зміни ЗТО ланцюговий, %	Сальдо торгового балансу, млрд. дол. США	Коефіцієнт покриття експорту імпортом
1	2	3	4	5	6
2001	0,68	-	-	0,29	2,48
2002	0,93	136,8	136,8	0,41	2,58
2003	1,52	223,5	163,4	0,48	1,93
2004	1,56	229,4	102,6	0,08	1,11
2005	2,52	370,6	161,5	-1,1	0,39
2006	2,85	419,1	113,1	-1,77	0,24
2007	3,74	550,0	131,2	-2,88	0,13
2008	6,15	418,2	164,4	-5,05	0,1
2009	4,17	613,2	67,8	-1,3	0,52
2010	6,02	885,3	144,4	-3,38	0,28
2011	8,45	1242,6	140,4	-4,09	0,35
2012	9,68	1423,5	114,6	-6,12	0,22
2013	10,63	1563,2	109,8	-5,18	0,35
2014	8,08	1188,2	76,0	-2,73	0,49
2015	6,17	907,4	76,4	-1,37	0,64
2016	1,83	269,1	29,7	-2,86	0,39
2017	2,04	300,0	111,5	-3,61	0,36

Примітка: 2014-2017 рр. без урахування даних із Автономною Республікою Крим та м. Севастополь

Джерело: складено і розраховано авторами на основі даних [6, с. 28; 7, с. 30; 8, с. 29; 9, с. 27; 10, с. 30]

цієнту покриття імпорту експортом нижче одиниці (з 2005 р.) та від'ємне сальдо торговельного балансу України з КНР дозволяє говорити про невідповідність пороговому значенню зовнішньоекономічної безпеки держави.

Постійне від'ємне сальдо торговельного балансу негативно впливає на економічну безпеку нашої країни, створює дефіцит іноземної валюти і посилює тиск на валютний курс гривні.

Використовуючи дані Державної служби статистики України «Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі на 2 зн. УКТЗЕД» визначимось з групами товарів, які займають основні позиції в експорті й імпорті зовнішньої торгівлі України з КНР.

У 2011 р. найбільшу частку в експорті України до КНР займали руди, шлаки і зола 76% (1657258,3 тис. дол. США). Щодо імпорту, то 27,3% займали електричні машини (1713765,3 тис. дол. США), 12,1% реактори ядерні, котли, машини (759993,6 тис. дол. США), 6,9% пластмаси, полімерні матеріали (432434,4 тис. дол. США) [11].

У 2012 р. ситуація щодо найбільшої частки групи товарів в експорті і імпорті зовнішньої торгівлі України і КНР майже не змінюється. В експорті це – руди, шлаки і зола, які 80,5% або 1430876,5 тис. дол. США. В імпорті – електричні машини 25,4% (2004126,6 тис. дол. США), 10,9% реактори ядерні, котли, машини (857424,6 тис. дол. США). Щодо групи товарів, яка посіла третє місце – це взуття 7,7% (607477,5 тис. дол. США) [12].

У 2013 р. структура експорту стає більш диверсифікованою у порівнянні з минулими роками. Незважаючи на те, що перше місце за часткою в експорті все одно посідає група товарів руди, шлаки і зола – 64,9% або 436590,5 тис. дол. США, 16% займають жири та олії тваринного або рослинного походження (436590,5 тис. дол. США). Щодо імпорту, то перші три місця, як і в 2012 р. посіли електричні машини 23,5% (1860377,0 тис. дол. США), 12,1% реактори ядерні, котли, машини (958359,4 тис. дол. США), 7,6% взуття (601535,5 тис. дол. США) [13].

У 2014 р. частка руд, шлаків і золи продовжує знижуватися і складає 60,1%

(1607795,6 тис. дол. США), на друге місце виходить група зернових культур, які складають 13,8% експорту (368821,2 тис. дол. США), і третє місце за групою жири та олії тваринного або рослинного походження – 13,6% (363558,8 тис. дол. США). В обсязі імпорту перше і друге місце традиційно посіли електричні машини 20,6% (1112189,6 тис. дол. США), 14,7% реактори ядерні, котли, машини (793635,0 тис. дол. США). Щодо третього місця, то це були пластмаси, полімерні матеріали – 7% (380096,3 тис. дол. США) [14].

У 2015 р. Україна значно менше експортує до Китаю руд, шлаків і золи. Їх частка склала 40,2% (964170,0 тис. дол. США). При цьому збільшується частка, як групи зернових товарів, так і жирів та олії тваринного або рослинного походження. Зернові товари в експорті склали 28,2% (676940,7 тис. дол. США), жири та олії – 22,2% (533208,2 тис. дол. США). В обсязі імпорту перші і друге місце електричні машини і реактори ядерні, котли, машини. Електричні машини склали 23% (866082,4 тис. дол. США), реактори ядерні, котли, машини – 15,5% (585727,3 тис. дол. США). Як і минулому році за часткою в імпорту займає група пластмас, полімерних матеріалів – 6,3% (239286,9 тис. дол. США) [15].

У 2016 р. частка руд, шлаків і золи в експорті України до КНР знизилась до 34,7% (635944,7 тис. дол. США). Друге місце в експорті посіли жири та олії тваринного або рослинного походження – 28,8% (527220,6 тис. дол. США), третє – зернові товари 25,3% (464139,9 тис. дол. США). В імпорті електричні машини склали 24,7% (1157080, тис. дол. США), реактори ядерні, котли, машини – 17,4% (814905,5 тис. дол. США), пластмаси, полімерні матеріали – 5,7% (268579,0 тис. дол. США) [16].

У 2017 р. руди, шлаки і зола займають 36,0% або 733235,9 тис. дол. США, жири та олії тваринного або рослинного походження – 25,1% або 511123,1 тис. дол. США, зернові культури – 21,9% або 447333,1 тис. дол. США.

В імпорті – 26,4% електричні машини (1493557,9 тис. дол. США), 19,1% реактор ядерні, котли, машини (1078510,3 тис. дол. США.), пластмаси, полімерні матеріали – 5,0% (280039,8 тис. дол. США) [17].

Розгляд груп товарів, які займають найбільшу частку в експорті і імпорті зовнішньої торгівлі України з КНР дозволяє зробити висновок, що наша країна імпортує товари з більшим рівнем доданої вартості, ніж експортує. Незважаючи на те, що останні роки

частка такої групи товарів, як руди, шлаки і золи постійно зменшується, все одно вона залишається доволі великою. Безумовно позитивним фактом є те, що протягом аналізованого періоду значно збільшилась частка жирів та олії, які є готовою продукцією. Щодо структури імпорту, то незважаючи на високий потенціал розвитку власного машинобудування, дані Державної служби статистики України показують, що у період з 2011 по 2017 р. лідируючу позицію займають електричні машини.

Використовуючи метод RCA-аналізу [18, с. 73; 19] проведемо оцінювання спеціалізації України і КНР.

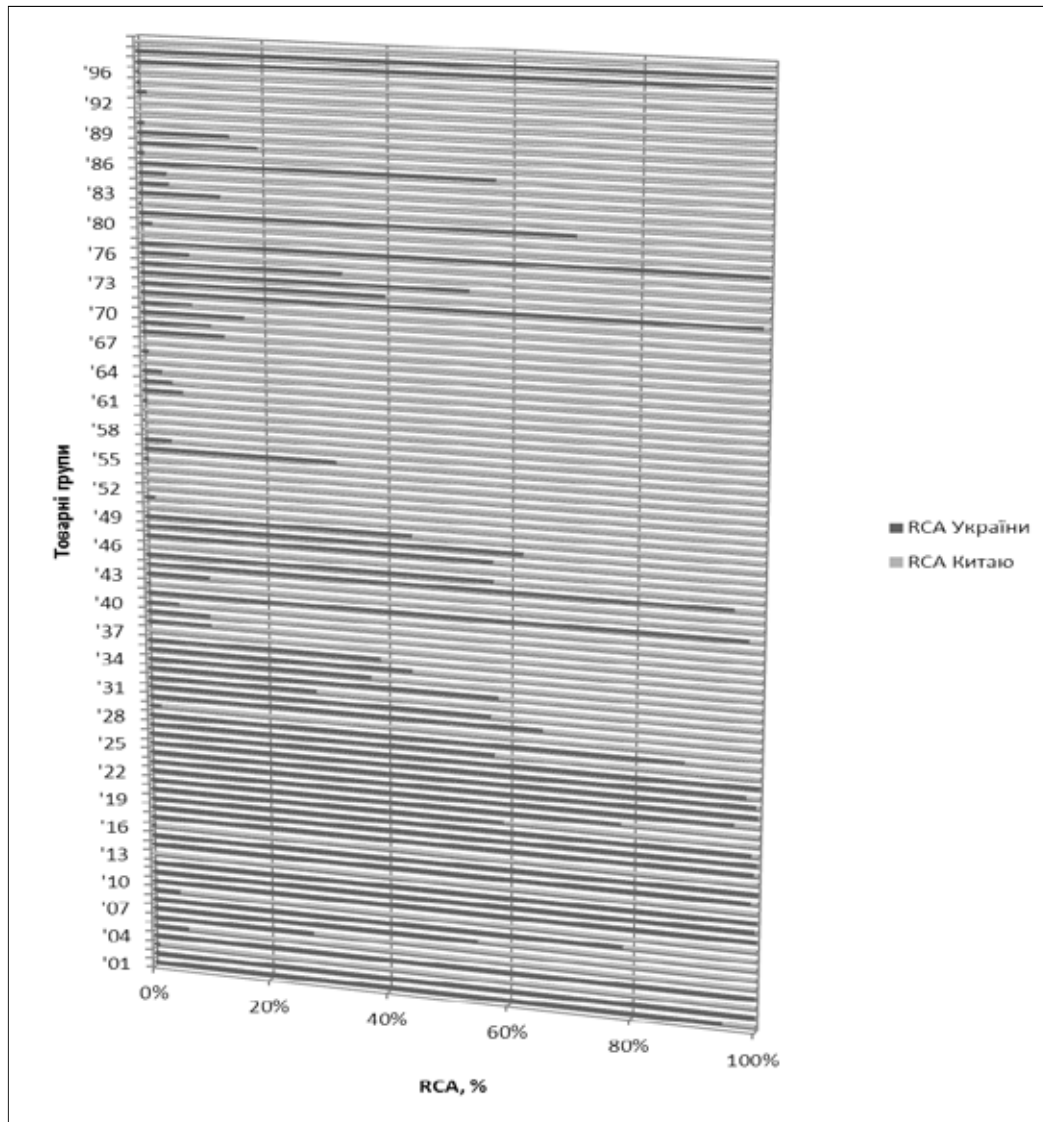
Компаративний аналіз торгівлі країни з торговельним партнером дає змогу встановити подібність спеціалізації партнерів у міжнародній торгівлі. Нами було розраховано індекс порівняльних переваг за 2017 рік між Україною та Китаєм у загальному експорті товарів.

Аналіз індексу RCA для 98 товарних груп доводить, що і Україна, і КНР мають порівняльні переваги у зовнішній торгівлі, оскільки середнє значення індексу RCA у 2017 р. для обох країн перевищує одиницю (рис. 1). Україна має менший середній показник RCA за усіма товарними групами (RCA = 18,9), Китай значно більший (RCA = 39,87). Більше значення RCA Китаєм досягається за рахунок надмірної концентрації експорту, й вищої порівняльної переваги по окремим товарних позиціях (шовк, готові пір'я та пух, а також предмети з пір'я та пуху, цинк та вироби з нього, музичні інструменти, тощо).

В свою чергу, Україна має значні переваги по таких товарних позиціях, як зернові культури, тваринні та рослинні жири та масла, руди, шлаки та зола, твори мистецтва, колекційні предмети і антикваріат, молочна продукція, пташині яйця, натуральний мед, їстівні продукти тваринного походження.

Експортний портфель КНР більше диверсифікований, виробники КНР володіють порівняльною перевагою у 59 товарних групах, Українські виробники у 36 товарних групах (рис. 1).

Здійснений аналіз дає змогу стверджувати, що рівень конкуренції між Україною та КНР під час зовнішньої торгівлі товарами зростає. Китайські виробники концентруються на виробництві товарів тих груп, що складають основу вітчизняного експорту (чорні метали) та розширюють свою присутність на традиційних для України ринках Близького Сходу та Північної Африки.

Рис. 1. Рейтинг торгових позицій України та КНР в товарній структурі експорту за показником RCA, 2017 р.

Джерело: побудовано авторами на підставі даних [17]

Висновки. Зважаючи на розміри китайської економіки та темпи її зростання, пряма конкуренція з КНР є неможливою, отже, для захисту економічної безпеки та збереження обсягів експорту Україна повинна оптимізувати ті галузі виробництва, в яких вітчизняні виробники зберігають відносну перевагу та які мають найменшу подібність експортного портфеля з КНР. До таких пріоритетних галузей відносяться сільське господарство, харчова промисловість та високотехнологічне

машинобудування (космічна та військова сфери). Тому доцільно якнайскоріше переглянути структуру експорту, вжити державних заходів щодо скорочення експорту сировини та дешевих матеріалів і стимулювання збільшення продажу готової і технологічно інноваційної продукції.

Подальшими перспективами дослідження є визначення та оцінювання чинників впливу на українсько-китайські торговельні відносини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Власенко Л.В. Стратегічні пріоритети та засоби розвитку зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах глобалізації: дис. ... канд. ек. наук : 08.00.02. Запоріжжя, 2017. 282 с.
2. Далекосхідний вектор як важливий елемент зовнішньої політики України: аналіт. доповідь / за ред. К.А. Кононенко. Київ НІСД, 2017. 66 с.
3. Левківський В.М., Левківський В.В. Українсько-китайське економічне співробітництво в контексті зовнішньоекономічної безпеки. Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1 : Економіка. 2013. Вип. 2. С. 95-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NvChdieu_2013_2_15 (дата звернення 29.05.2018).
4. Харина У.Я. Місце КНР у світовій економіці. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 118-121.
5. Report for Selected Countries and Subjects / IMF. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/weorept.aspx?sy=2012&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=54&pr1.y=2&c=924%2C926&s=NGDPD%2CNGDPDPC&grp=0&a> (дата звернення 25.05.2018).
6. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2012 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2013. С. 28.
7. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2013 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2014. С. 30.
8. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2014 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2015. С. 29.
9. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2015 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2016. С. 27.
10. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2017. С. 30.
11. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі за січень-грудень 2011 р. / Державна служба статистики України. Київ, 2011. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/zd/kr_tstr/arh_kr_2011.htm (дата звернення 28.05.2018).
12. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі за січень-грудень 2012 р. / Державна служба статистики України. Київ, 2012. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/kr_tstr/arh_kr_2012.htm (дата звернення 28.05.2018).
13. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі за січень-грудень 2013 р. / Державна служба статистики України. Київ, 2013. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/zd/kr_tstr/arh_kr_2013.htm (дата звернення 28.05.2018).
14. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі за січень-грудень 2014 р. / Державна служба статистики України. Київ, 2014. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/kr_tstr/arh_kr_2014.htm (дата звернення 28.05.2018).
15. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі за січень-грудень 2014 р. / Державна служба статистики України. Київ, 2014. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/zd/kr_tstr/arh_kr_2015.htm (дата звернення 28.05.2018).
16. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі за січень-грудень 2016 р. / Державна служба статистики України. Київ, 2016. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/kr_tstr/arh_kr_2016.htm (дата звернення 28.05.2018).
17. Країни за товарною структурою зовнішньої торгівлі за січень-грудень 2017 р. / Державна служба статистики України. Київ, 2017. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/kr_tstr/arh_kr_2017.htm (дата звернення 28.05.2018).
18. Mikic M., Gilbert J. Trade statistics in policymaking – a handbook of commonly used trade indices and indicators, 2007. URL: https://www.researchgate.net/profile/Mia_Mikic/publication/23694558_TRADE_STATISTICS_IN_POLICYMAKING_A_HANDBOOK_OF_COMMONLY_USED_TRADE_INDICES_AND_INDICATORS/links/004635285c8b579e62000000/TRADE-STATISTICS-IN-POLICYMAKING-A-HANDBOOK-OF-COMMONLY-USED-TRADE-INDICES-AND-INDICATORS.pdf (дата звернення 01.06.2018).
19. Нос. М.Ю., Черненко Н.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю машинобудування в харчовій промисловості. Актуальні проблеми економіки та управління. 2017. № 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102601> (дата звернення 01.06.2018).

REFERENCES:

1. Vlasenko L. V. Stratehichni priorytety ta zasoby rozvytku zovnishnotorhovelynykh vidnosyn Ukrainy z KNR v umovakh hlobalizatsii: dys. ... kand. ek. nauk : 08.00.02. Zaporizhzhia, 2017. 282 p.
2. Dalekoskhidnyi vektor yak vazhlyvyi element zovnishnoi polityky Ukrainy: analit. dopovid / za red. K.A. Kononenko. Kyiv NISD, 2017. 66 p.
3. Levkivskiy V.M., Levkivskiy V.V. Ukrainsko-kytayske ekonomichne spivrobitnytstvo v konteksti zovnishnoekonomichnoi bezpeky. Naukovyi visnyk Chernihivskoho derzhavnoho instytutu ekonomiky i upravlinnia. Serii 1 : Ekonomika. 2013. Vyp. 2. pp.95-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NvChdieu_2013_2_15.
4. Kharyna U.Ya. Mistse KNR u svitovii ekonomitsi. Molodyi vchenyi. 2015. № 2 (17). pp. 118-121.
5. Report for Selected Countries and Subjects / IMF. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/weorept.aspx?sy=2012&ey=2017&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=54&pr1.y=2&c=924%2C926&s=NGDPD%2CNGDPDPC&grp=0&a> (дата звернення 25.05.2018).
6. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2012 rotsi: stat. zb. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2013. p. 28.
7. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2013 rotsi: stat. zb. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2014. p. 30.
8. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2014 rotsi: stat. zb. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2015. p. 29.
9. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2015 rotsi: stat. zb. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2016. p. 27.
10. Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2016 rotsi: stat. zb. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2017. p. 30.
11. Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli za sichen-hruden 2011 yr. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2011. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/zd/kr_tstr/arh_kr_2011.htm.
12. Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli za sichen-hruden 2012 yr. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2012. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/kr_tstr/arh_kr_2012.htm.
13. Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli za sichen-hruden 2013 yr. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2013. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/zd/kr_tstr/arh_kr_2013.htm.
14. Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli za sichen-hruden 2014 yr. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2014. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/kr_tstr/arh_kr_2014.htm.
15. Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli za sichen-hruden 2014yr. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2014. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/zd/kr_tstr/arh_kr_2015.htm.
16. Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli za sichen-hruden 2016 yr. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2016. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/kr_tstr/arh_kr_2016.htm.
17. Krainy za tovarnoiu strukturoiu zovnishnoi torhivli za sichen-hruden 2017 yr. / Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. Kyiv, 2017. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd/kr_tstr/arh_kr_2017.htm.
18. Mikic M., Gilbert J. Trade statistics in policymaking – a handbook of commonly used trade indices and indicators, 2007. URL: https://www.researchgate.net/profile/Mia_Mikic/publication/23694558_TRADE_STATISTICS_IN_POLICYMAKING__A_HANDBOOK_OF_COMMONLY_USED_TRADE_INDICES_AND_INDICATORS/links/004635285c8b579e62000000/TRADE-STATISTICS-IN-POLICYMAKING-A-HANDBOOK-OF-COMMONLY-USED-TRADE-INDICES-AND-INDICATORS.pdf.
19. Nos M.Yu., Chernenko N.O. Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu mashynobuduvannia v kharchovii promyslovosti. Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia. 2017. № 11. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102601>.